

Wybrane aspekty życia psychicznego kobiet zorientowanych homoseksualnie

Some aspects of mental life of homosexually oriented women

ALICJA DŁUGOŁĘCKA-LACH

Z Instytutu Seksuologii w Warszawie

STRESZCZENIE: Praca prezentuje wyniki badań grupy kobiet zorientowanych homoseksualnie. Badaniu poddano 30 kobiet o tej orientacji i dla porównania 30 kobiet o orientacji heteroseksualnej. Z uzyskanych informacji wynika, że 80% badanych ujawniło lęk przed negatywną reakcją otoczenia, u 60% występowało poczucie winy związane z homoseksualnością, 63% oceniło negatywnie następstwa życiowe swojej orientacji, 57% ujawniło potrzebę macierzyństwa, 73% neurotyzm, 27% używanie narkotyków, 43% aspołeczne zachowania, 53% tendencje samobójcze, a tylko 40% korzystało z psychoterapii.

SUMMARY: The paper presents results of a research on homosexually oriented women, which is a pioneer study in the Polish literature. Subjects were 30 female homosexuals, compared to a control group of 30 heterosexual women. The findings indicate that 80% of female homosexuals were afraid of a negative reaction of their social environment, 60% had guilt feelings connected with their homosexuality, 63% perceived negative consequences of their sexual orientation for their life, 57% revealed maternity needs, 73% - neuroticism, one third of the subjects reported drug use, 43% manifested antisocial behaviors, 53% had suicidal tendencies, while only 40% received psychotherapy.

Słowa kluczowe: kobiety zorientowane homoseksualnie/ życie psychiczne

Key-words: homoseksually oriented women/ mental life

W Polsce homoseksualizm kobiet jest zjawiskiem mało poznanym. Brak jest badań naukowych. Nie ma książek na ten temat. Bardzo rzadko pojawiają się artykuły. Badanie tej problematyki jest więc interesujące z czysto poznawczych względów - jako poszerzenie spojrzenia nie tylko na sprawy życia seksualnego, ale i na role pełnione przez obie płcie w społeczeństwie, na rodzinę, na psychikę kobiety, na normy społeczne itp. Sądzę, że istnieje potrzeba weryfikacji wielu funkcjonujących i utrwalanych przez lata stereotypów dotyczących kobiet zorientowanych homoseksualnie, często wynikających z niewiedzy na ten temat.

Przedstawiane tu badania mają charakter diagnostyczny, tzn. ich celem był opis sytuacji kobiet zorientowanych homoseksualnie, ich

kondycji psychicznej i poczucia w społeczeństwie.

OSOBY BADANE I METODA

Badania zostały przeprowadzone w 1992 roku i dotyczyły 30 kobiet zorientowanych homoseksualnie skupionych wokół grup "Lambada" i "Billitis" oraz ich znajomych, a także 30 kobiet zorientowanych heteroseksualnie stanowiących grupę kontrolną.

Posługiwano się standaryzowanym wywiadem. Metoda ta ogranicza wprawdzie swobodę respondenta, ponieważ zmusza do wypowiedziania się na określone z góry tematy, ale za to sprzyja dokładności i porównywalności wyników. Brak tej swobody próbowałam zrekomensować kilkoma otwartymi pytaniami

o wysokim poziomie ogólności. Przy sporządzeniu pomocniczego kwestionariusza skorzystałam z badań Saghira i Robinsa (6). Aby uzyskać jak najwyższy poziom wiarygodności:

- respondentki udzielały odpowiedzi ustnych, ale na własną prośbę mogły korzystać z formy pisemnej,
- wywiad był całkowicie anonimowy, jeśli respondentki sobie tego życzyły nie podawały swojego imienia, decydowały też o miejscu rozmowy,
- wywiad był przeprowadzany z pojedynczymi osobami,
- nie korzystałam z pomocy ankieterów, wszystkie wywiady przeprowadziłam samodzielnie.

Wywiad trwał od 1 do 4 godzin. Z odpowiedzi kobiet nie wynikał brak zrozumienia pytań.

WYNIKI I ICH OMÓWIENIE

Aż 80% spośród badanych kobiet obawiało się negatywnych reakcji otoczenia. Cytuję jedną z wypowiedzi:

"Nietolerancja wobec nas polega na manifestowaniu świętego oburzenia, negatywnego stosunku. Często słyszymy, że jest to obrzydliwe. Stereotyp lesbijki - to kobieta brzydka i niezadowolona, której nie chciał żaden mężczyzna. Tworzy się wokół nas atmosfera sensacji, mężczyźni często myślą jak nas leczyć, ewentualnie jak trafić do łóżka dwóch lesbijek, kobiety zaś boją się. Odbierane jesteśmy tylko w kategoriach seksu. Jeśli ludzi heteroseksualnych dzieli się na mądrych i głupich, ładnych i brzydkich, wobec lesbijek jest tylko jedna kategoria - lesbijka"

Nietolerancję badane kobiety rozumiały najczęściej jako: niepoważne traktowanie, milcząca wrogość, wytykanie palcami, obmawianie, unikanie, tworzenie atmosfery sensacji, zawężanie ich problemów do sfery seksu, obrzydzenie, wiązanie z AIDS. Zaznaczały przy tym olbrzymi wpływ kościoła i braku wiedzy na nietolerancję wobec zjawiska homoseksualizmu w Polsce. W zdecydowany sposób wiązały nietolerancję ludzi z ich wy-

kształceniem (68% kobiet twierdziło, że wraz ze wzrostem wykształcenia wzrasta tolerancja) i religijnością (69% twierdziło, że im mniejsza religijność, tym większa tolerancja). Biorąc pod uwagę, że aż 87% kobiet zorientowanych homoseksualnie nie odczuło jawnej dyskryminacji społecznej (typu: wyśmiewanie, ublizanie publiczne, pobicie, aresztowanie), a pozostałe 13,3% określiło ją jako plotki i unikanie, oraz, że kobiety te nie były częściej wyrzucane z pracy od kobiet z grupy kontrolnej, ich obawy związane z nietolerancją nie powinny być aż tak silne.

Ponadto okazało się, że kobiety zorientowane homoseksualnie sądzą, że najbardziej tolerowane są właśnie kobiety bi- i homoseksualne, a najmniej homo- i biseksualni mężczyźni. Jednak większość tych kobiet (73%) знаło przynajmniej jednego homoseksualnego mężczyznę. Uwzględniając również to, że duża część badanych kobiet ukrywała swą orientację (a więc nie była postawiona w sytuacji wymagającej konfrontacji swych poglądów na temat tolerancji społecznej z rzeczywistymi reakcjami otoczenia) można przypuszczać że obserwacje i opinie na temat dyskryminacji homoseksualnych mężczyzn w istotny sposób wpływają na ich obraz nietolerancji społecznej. Można więc stwierdzić, że pomimo, iż większość kobiet nie była dyskryminowana z powodu swej orientacji seksualnej, to w przeważającej części obawiają się one reakcji otoczenia.

Tablica 1. *Wiek, w którym kobiety zorientowane homoseksualnie odczuwały winę związaną z homoseksualizmem (N=30).*

Wiek	n	%
poniżej 15 r.ż.	-	-
16-19 lat	9	30
20 - 24 lata	5	17
powyżej 25 r.ż.	4	13
nigdy	12	40

Okazało się, że u badanych kobiet bardzo często (60%) występowało poczucie winy związane z homoseksualizmem (tab.1). Stan ten trwał długo (powyżej roku) u 78% badanych kobiet - w tym u 50% od roku do 4 lat i u 27% powyżej 4 lat (tabl.2)

Tablica 2. Czas trwania poczucia winy (N=18)

Czas	n	%
do 1 roku	4	22
1 - 4 lata	9	50
powyżej 4 lat	5	28

Z poczuciem winy wiąże się chęć zmiany orientacji seksualnej. Pragnęło tego 33% kobiet, we wszystkich przypadkach między 16 a 18 r.ż., a więc w okresie pojawiania się zainteresowań homoseksualnych (4,6). Jednak żadna z badanych kobiet nie uważała homoseksualizmu za zaburzenie psychiczne, chorobę czy zbroczenie. Większość z nich (73%) sądziła, że homoseksualizm jest wrodzony. Wyciągam z tego wniosek, że badane kobiety w przeważającej części nie uważają się za niepełnowartościowe lub chore, ale żyją ze świadomością swojej odmienności - i są przekonane o tym, że nie da się tego zmienić. Może to być również pewna forma obrony przed zagrożeniem ze strony otoczenia, polegającym na wymuszaniu prób zmiany orientacji seksualnej. 63% badanych kobiet uważało, że ich orientacja seksualna negatywnie wpływa na ich życie (tabl.3). Cytuję kilka wypowiedzi:

"Czuję się bardziej uzależniona od innych ludzi (boję się ich opinii), tracę poczucie bezpieczeństwa. Trudniej mi nawiązać przyjaźnie. Rezygnuję z wolności, autentyczności".

"Musiałam zrezygnować z posiadania własnego domu, akceptacji rodziców, ich pomocy. Opuściłam rodzinne strony, co miało znaczenie negatywne - spowodowało brak poczucia bezpieczeństwa, ale za to zmusiło do większej przedsiębiorczości".

"Najbardziej to wpływa na kontakty z rodziną. Wszyscy znajomi wiedzą, ale rodzice nie.

Chyba by mnie zaakceptowali, ale chcieliby mnie zmieniać. Powiem im po pewnym czasie. Ojciec się pewnie nigdy z tym nie pogodzi".

"Moje skłonności już same w sobie są barierą w nawiązywaniu kontaktów. Gdy poznaję jakąś osobę - to chcę ją poznać z każdej strony. Jeśli jest to dziewczyna (hetero), która po pewnym czasie zaczyna mi się podobać - mam wyrzuty sumienia. Chciałabym z nią szczerze i normalnie rozmawiać, ale nie potrafię. W ten sposób izoluję się. Dziewczynom homoseksualnym też nie ufam. Nie szukam kontaktów z mężczyznami. Kontakty z otoczeniem są ograniczone. Nie mogę pokonać pewnych barier psychicznych. Nie mogę być w pełni szczerą".

Tablica 3. Negatywny wpływ orientacji seksualnej na różne dziedziny życia (N=24).

Wpływ na:	n	%
życie towarzyskie	4	17
kontakty rodzinne i towarzyskie	10	42
na całe życie	7	29
na coś innego	3	13

Pytane o negatywny wpływ orientacji homoseksualnej na różne dziedziny życia, badane kobiety najczęściej wskazywały na: kontakty rodzinne i sąsiedzkie (42%), na całe życie (29%), na życie towarzyskie (17%). Oznacza to, iż silniej odczuwają one trudności w kontaktach z rodzicami i osobami z najbliższego otoczenia. W chwili badań najwięcej kobiet zgłosiło lęk przed samotnością (60%). Jednak w grupie kontrolnej na samotność skarżyło się aż 80%. Przypuszczam, że różnica ta wynika z faktu, że więcej homoseksualnych kobiet pogodziło się ze świadomością samotnego życia. Więcej kobiet zorientowanych homoseksualnie obawiało się nieznaledzenia stałej partnerki (23%, w grupie kontrolnej - 7%). Różnica ta może wynikać z większych trudności w znalezieniu partnerki homoseksualnej.

sualnej niż partnera heteroseksualnego. 37% kobiet obawiało się starości, zaś 33% z nich nie miało sprecyzowanego zdania na temat przyszłego życia. Sądzę, że może to wynikać z lęku przed przyszłością. Dla połowy kobiet (57%) ważne było posiadanie dziecka (tabl.4). Jest to związane z wieloma rozterkami. W ich świadomości istnieje konflikt między poczu-

ciem odpowiedzialności za stworzenie odpowiednich warunków wychowawczych dla dziecka, a rezygnacją ze sposobu życia właściwego dla ich orientacji seksualnej. 69% kobiet nie wierzyło w realizację tych pragnień. 30% kobiet homoseksualnych nie miało nadziei na stworzenie trwałego związku z inną kobietą.

Tablica 4. *Stosunek badanych kobiet do urodzenia i wychowywania dziecka (N=30)*

Stosunek:	Kobiety zorientowane homoseksualnie (N=30)		Kobiety zorientowane heteroseksualnie (N=30)	
	n	%	n	%
Pozytywny	11	37	18	60
Negatywny	13	44	3	10
Jestem już matką	1	3	9	30
Tylko wychowywać	5	17	0	0

W kontekście przytoczonych powyżej danych, można przypuszczać, że kobiety zorientowane homoseksualnie mają różnego rodzaju problemy emocjonalne, które mogą być przyczyną wielu negatywnych dla nich następstw. Okazało się, iż częściej niż kobiety z grupy kontrolnej zgłaszały one problemy z: piciem

alkoholu (40% kobiet homoseksualnych i 7% kobiet heteroseksualnych piło alkohol częściej niż 4 razy w miesiącu), zachowaniami o charakterze aspołecznym, używaniem narkotyków, nadmierną nerwowością oraz zaburzeniami mowy i tikami (tabl.5).

Tablica 5. *Różnorodne problemy związane z życiem emocjonalnym wśród badanych kobiet*

Problemy z:	Kobiety zorientowane homoseksualnie (N=30)		Kobiety zorientowane heteroseksualnie (N=30)	
	n	%	n	%
picciem alkoholu	14	47	6	20
nadmierną nerwowością	22	73	19	63
reakcjami psychofizjologicznymi	22	73	23	77
zaburzeniami mowy, tikami	9	30	7	23
używaniem narkotyków	8	27	4	13
aspołecznymi zachowaniami	13	43	6	20

Zaskakująco wysokie wyniki uzyskałam pytając o próby samobójcze (tabl.6). Aż 40% kobiet zorientowanych homoseksualnie (7%

kobiet z grupy kontrolnej) usiłowało pozbawić się życia jeden raz, a 13% targnęło się na życie więcej niż 1 raz.

Tablica 6. Próby samobójcze wśród badanych kobiet

Próby samobójcze:	Kobiety zorientowane homoseksualnie (N=30)		Kobiety zorientowane heteroseksualnie (N=30)	
	n	%	n	%
nigdy	14	47	28	93
jeden raz	12	40	2	7
więcej niż jeden raz	4	13	-	-

Ponadto na podstawie wcześniejszych wyników nie spodziewałam się tak jednoznacznej odpowiedzi na pytanie o motyw prób samobójczych (tabl.7). U przeważającej części lesbijek (63%) przyczyną tych prób były zaburzone kontakty z otoczeniem. Innymi po-

wodami były: zerwanie związku (13%) i samotność (6%). Bez względu na to, czy celem tych prób była rzeczywista chęć pozabawienia się życia, czy tylko manifestacja swojej rozpaczy, wyniki tych badań są niepokojące.

Tablica 7. Główne powody prób samobójczych badanych kobiet

Powód	Kobiety zorientowane homoseksualnie (N=16)		Kobiety zorientowane heteroseksualnie (N=2)	
	n	%	n	%
zerwanie związku	2	13	-	-
zaburzone kontakty z otoczeniem	10	63	-	-
samotność	1	6	1	50
inne	3	19	1	50

Tylko 40% kobiet homoseksualnych podało się psychoterapii. Najczęściej motywem była depresja (50%) i chęć zmiany orientacji seksualnej (33%) lub poczucie winy, strachu przed otoczeniem (17%) (tabl.8).

Tablica 8. Motywy poddania się psychoterapii u kobiet zorientowanych homoseksualnie (N=30)

Motyw:	n	%
depresja	6	50
poczucie winy, strach	2	17
chęć zmiany orientacji seksualnej	4	33

Biorąc pod uwagę, że aż 75% kobiet, które poddały się psychoterapii, polecało ją innym kobietom homoseksualnym, można wnioskować, że pomoc w tej formie okazała się skuteczna.

WNIOSKI

- Większość badanych kobiet zorientowanych homoseksualnie odczuwała lęk przed reakcjami społecznymi, pomimo że nie było obiektem jawnej dyskryminacji społecznej.
- Również większość tych kobiet twierdziła, że ich orientacja seksualna negatywnie wpływa na ich życie.